บทที่ 6

ความสัมพันธ์ของอัตราค่าน้ำต่อต้นทุนการผลิตและต้นทุนขาย

ประชาชนส่วนใหญ่ต่างเข้าใจว่าเมื่อกิจการประปาซึ่งดำเนินการโดยไม่มีผู้แข่งขันและให้บริการน้ำประปาอันเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิต เกิดกำไรจากการดำเนินงานแน่นอน แต่จากการวิเคราะห์ฐานะการเงินในบทก่อน พบว่าการประปานครหลวงประสบการขาดทุนติดต่อกันคือ ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2520–2523 เนื่องจากรายได้ค่าน้ำไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่นับวันจะเพิ่มมากขึ้น

ในบทนี้ จะศึกษาถึงเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตและต้นทุนขายปีงบประมาณ 2520–2529
2. สาเหตุของน้ำสูญเสียและการปรับปรุงเพื่อลดเปอร์เซ็นต์การสูญเสีย
3. การเปรียบเทียบผลต่างของกำไร (ขาดทุน) สุทธิต่อการปรับปรุงปริมาณน้ำขาย

1. การวิเคราะห์อัตราค่าน้ำกับต้นทุนการผลิตและต้นทุนขาย

จากตารางที่ 6–1 และตารางที่ 6–2 พบว่ากิจการมีการเก็บค่าน้ำต่อ ลบ.เมตร ต่ำกว่าต้นทุนมาก ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2520 เป็นต้นมา มีการขาดทุนเนื่องจากรายได้ค่าน้ำไม่เพียงพอกับรายจ่ายดำเนินงาน โดยเฉพาะภาระหนี้จากโครงการลงทุนแผนหลักระยะแรก ในขณะที่กิจการมีปริมาณน้ำจำหน่ายเฉลี่ยแค่ 52% ของปริมาณน้ำผลิต ซึ่งอธิบายตัวเลขประกอบดังนี้

ตารางที่ 6–1 แสดงค่าใช้จ่ายดำเนินงานของการประปานครหลวง ปีงบประมาณ 2520–2529

ณ วันที่ 30 กันยายน

หน่วย: ล้านบาท

ค่าใช้จ่าย	2520	2521	2522	2523	2524	2525	2526	2527	2528	2529
เงินเดือน ค่าตอบแทน (หัก: ค่าใช้จ่ายที่เข้ารายจ่ายลงทุน)[1]	170	206	249	294	354	450	572	720	889	1096
ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์	39	36	32	68	81	99	118	153	195	235
ค่าไฟฟ้า	72	96	103	165	241	303	385	494	633	778
อื่น ๆ (ไม่รวมค่าท่ออุปกรณ์จ้างเหมาบริการเกี่ยวกับต่อใหม่)[2]	58	67	70	239	146	194	310	330	350	375
รวม	339	405	454	766	822	1046	1325	1697	2067	2484
ค่าเสื่อมราคาและรายจ่ายตัดจ่าย	91	92	92	203	267	334	628	643	652	665
ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจ่าย	26	19	31	312	348	496	594	1222	1160	1058
รวม	456	516	577	1281	1437	1876	2607	3562	3879	4207

ที่มา: จากฝ่ายการบัญชีและการเงิน การประปานครหลวง

[1]ค่าใช้จ่ายที่เข้ารายจ่ายลงทุน เป็นค่าจ้างสำหรับวิศวกร,นายช่าง และเจ้าหน้าที่ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯไม่ถือเป็นค่าใช้จ่ายดำเนินกา

[2]ค่าจ้างเหมาบริการและค่าท่ออุปกรณ์เกี่ยวกับการต่อใหม่ ประกอบด้วย ค่าวัสดุต่อใหม่/ราย และค่าจ้างเหมา/ราย ของผู้ใช้น้ำรายใหม่ สาเหตุที่ไม่นำมารวมกับค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อคำนวนต้นทุนเพราะการประปานครหลวงได้รับเงินจากผู้ใช้น้ำรายใหม่เข้าเป็นรายได้ค่าบริการต่อท่อและอุปก เรียบร้อยแล้วจึงไม่นับรายการนี้เป็นค่าใช้จ่ายจริง

ตารางที่ 6–2 แสดงค่าใช้จ่ายดำเนินงานในรูปของต้นทุนการผลิตและต้นทุนขาย

	2520		2521		2522		2523		2524		2525		2526		2527		2528		2529	
	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย
ปริมาณน้ำผลิต (ล้าน ลบ.เมตร)	429		459		485		575		627		656		696		744		794		813	
ปริมาณน้ำขาย (ล้าน ลบ.เมตร)	233		240		252		286		357		400		466		538		603		618	
เงินเดือน ค่าตอบแทน	0.40	0.73	0.45	0.86	0.51	0.99	0.51	1.03	0.57	0.99	0.69	1.12	0.82	1.23	0.97	1.34	1.12	1.48	1.35	1.7
ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์	0.09	0.17	0.08	0.15	0.07	0.13	0.12	0.24	0.13	0.23	0.15	0.25	0.17	0.25	0.21	0.29	0.25	0.32	0.29	0.3
ค่าไฟฟ้า	0.17	0.31	0.21	0.40	0.21	0.41	0.29	0.58	0.38	0.68	0.46	0.76	0.55	0.83	0.66	0.92	0.80	1.05	0.96	1.2
อื่น ๆ (ไม่รวมค่าท่อ อุปกรณ์จ้างเหมาบริการเกี่ยวกับต่อใหม่)	0.14	0.25	0.14	0.28	0.15	0.27	0.42	0.83	0.23	0.40	0.30	0.49	0.45	0.66	0.44	0.62	0.44	0.58	0.46	0.6
รวมต้นทุนก่อนคิดค่าเสื่อม	0.80	1.46	0.88	1.69	0.94	1.80	1.33	2.68	1.31	2.30	1.60	2.62	1.99	2.97	2.28	3.17	2.61	3.43	3.06	4.0
ค่าเสื่อมราคาและรายจ่ายตัดจ่าย	0.21	0.39	0.20	0.38	0.19	0.37	0.36	0.71	0.43	0.75	0.51	0.83	0.90	1.35	0.87	1.20	0.82	1.08	0.82	1.0

ตารางที่ 6–2 (ต่อ)

	2520		2521		2522		2523		2524		2525		2526		2527		2528		2529	
	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย
ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจ่าย	0.06	0.11	0.04	0.08	0.06	0.12	0.34	1.09	0.55	0.98	0.75	1.24	0.86	1.28	1.64	2.28	1.46	1.92	1.30	1.71
รวมต้นทุน	1.07	1.96	1.12	2.15	1.19	2.29	2.23	4.48	2.29	4.03	2.86	4.69	3.75	5.60	4.79	6.65	4.89	6.43	5.18	6.81
อัตราต่อ ลบ.เมตร	1.50		1.50		1.53		1.59		4.00		4.00		6.75		6.75		7.10		7.10	
รายได้ค่าน้ำ(ล้านบาท)	349		359		386		456		1428		1600		3146		3618		4281		4388	
กำไร(ขาดทุน)สุทธิ (ล้านบาท)	(19)		(52)		98		(274)		50		49		562		36		367		157	

ที่มา:

$$\text{ต้นทุนผลิต} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการจากตารางที่ 5–1}}{\text{ปริมาณน้ำผลิต}}$$

$$\text{ต้นทุนขาย} = \frac{\text{ค่าใช้จ่ายแต่ละรายการจากตารางที่ 5–1}}{\text{ปริมาณน้ำขาย}}$$

	ปี 2520	2521	2522	2523
ต้นทุนผลิต/ลบ.เมตร[1]	1.07	1.12	1.19	2.23
ต้นทุนขาย/ลบ.เมตร	1.96	2.15	2.29	4.48
ปริมาณน้ำขาย (% ต่อปริมาณน้ำผลิต)	54	52	52	50
อัตราค่าน้ำต่อลูกบาศก์เมตร	1.50	1.50	1.53	1.59

สำหรับปีงบประมาณ 2524–2529 ต้นทุนขายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจนถึงอัตรา 6.81 บาท ต่อ ลบ.เมตร ในปี 2529 สาเหตุจากรายจ่ายดำเนินงานเกี่ยวกับดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจ่ายของโครงการแผนหลักระยะแรกช่วงแรกและช่วงที่สอง เกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และไม่สามารถจะควบคุมต้นทุนให้ลดลงได้เลย เนื่องจากสัญญาเงินกู้ได้มีขึ้นแล้ว

การประปานครหลวงตระหนักดีถึงปัญหาต้นทุนผลิตและต้นทุนขายที่สูงขึ้น เพราะการเพิ่มปริมาณน้ำผลิตเพื่อให้เพียงพอกับปริมาณความต้องการใช้น้ำของประชาชนในเขตรับผิดชอบจึงต้องมีการปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อให้มีรายได้ค่าน้ำเพียงพอกับต้นทุนที่เพิ่มขึ้นในปีงบประมาณหน้าดังนี้

1.1 การขึ้นอัตราค่าน้ำ การประปานครหลวงเสนอขอปรับอัตราค่าน้ำต่อรัฐบาลเพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ค่าน้ำให้พอเพียงกับรายจ่ายดำเนินงานที่สูงในปัจจุบัน ตามงบแสดงฐานะการเงินนั้น การประปานครหลวงคาดว่าจะมีการปรับอัตราค่าน้ำในปี 2524 จากเดิม 1.59 บาท เป็น 4.00 บาท ต่อ ลบ.เมตร แต่ข้อเท็จจริงคือรัฐบาลอนุมัติให้ขึ้นอัตราค่าน้ำเป็น 2.92 บาท ต่อ ลบ.เมตร เท่านั้น (ณ วันที่ 15 เมษายน 2524) ซึ่งทำให้

---

[1]ที่มา: จากตารางที่ 6–1.

งบกำไรขาดทุนแตกต่างไปจากที่ได้เคยประมาณการไว้มาก ดังจะแสดงการคำนวณต่อไป

1.2 การเพิ่มประสิทธิภาพน้ำจำหน่าย หรือลดปริมาณน้ำสูญเสียให้น้อยที่สุดนั่นเอง เดิมการผลิตและจำหน่ายน้ำไม่เป็นสัดส่วนที่เหมาะสมและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร คือมีปริมาณน้ำขายเฉลี่ย 52% ปริมาณน้ำผลิตเท่านั้น ทำให้ต้นทุนผลิตและต้นทุนขายสูงขึ้นกว่าระดับที่ควร ตามตัวอย่างที่ 6-2 แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานหลังจากมีปริมาณน้ำขายเป็น 75%

(ปริมาณน้ำขายของกิจการประปาสากลอยู่ในระดับ 75% ของปริมาณน้ำผลิต ถือเป็นปริมาณสูงสุด โดยยอมให้มีปริมาณน้ำสูญเสียได้ไม่เกิน 25% เท่านั้น)

จากตารางที่ 5-1 แสดงการประมาณการของปริมาณน้ำผลิตและปริมาณน้ำขาย ดังนี้

	ปี 2524	2525	2526	2527	2528	2529
ปริมาณน้ำผลิต (ล้าน ลบ.เมตร)	627	656	696	744	794	813
ปริมาณน้ำขาย (ล้าน ลบ.เมตร)	357	400	466	536	603	618
ปริมาณน้ำขาย (%)	57	61	67	72	76	76
อัตราค่าน้ำต่อลูกบาศก์เมตร	4.00	4.00	6.75	6.75	7.10	7.10

จากตารางที่ 6-2 แสดงต้นทุนผลิตและต้นทุนขายซึ่งคิดมาจากปริมาณน้ำผลิตและปริมาณน้ำขายตามประมาณการปี 2524-2529

ต้นทุนผลิต	2.29	2.86	3.75	4.79	4.89	5.18
ต้นทุนขาย	4.03	4.69	5.60	6.65	6.43	6.81

จึงกล่าวได้ว่าหากมีการขึ้นอัตราค่าน้ำ และปรับปรุงปริมาณน้ำขายให้ได้ตามที่

แสดงไว้นี้ การประปานครหลวงจะมีรายได้ต่อหน่วยคุ้มกับต้นทุนขายที่เกิดขึ้นจนถึงปีงบประมาณ 2529

2. น้ำสูญเสีย กล่าวสาเหตุและแนวทางที่กิจการประปาดำเนินการแก้ไขดังนี้

ปีงบประมาณ	2520	2521	2522	2523
ปริมาณน้ำผลิต (ล้าน ลบ.เมตร)	429.5	458.6	485.0	574.9
ปริมาณน้ำขาย (ล้าน ลบ.เมตร) (คิดตามจำนวนน้ำที่ออกใบเสร็จรับเงิน)	233.4	240.5	251.9	285.9
ปริมาณน้ำขาย (%)	54.6	52.3	51.9	49.7

ปริมาณน้ำขายโดยเฉลี่ย (%) = 52

2.1 น้ำสูญเสียจากสภาพของมาตรวัดน้ำชำรุด ก่อนปี 2516 มาตรชำรุดมีกว่าร้อยละ 50 ได้มีการปรับปรุงจนกระทั่งเหลือเพียงประมาณร้อยละ 25 ในปัจจุบัน การที่มาตรชำรุดจึงเกิดปัญหาในความถูกต้องของการออกใบเสร็จรับเงินและนำมาซึ่งความขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายการเงินของกิจการเอง ผู้บริหารทุกระดับของการประปานครหลวงตระหนักดีว่า มาตรวัดน้ำเป็นเครื่องมือสำคัญในการที่จะทำให้มีการจัดเก็บค่าน้ำได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

2.2 น้ำสูญเสียจากท่อประปาแตกและรั่ว ด้วยระบบท่อประปาของการประปานครหลวงที่ใช้อยู่ปัจจุบันเกือบทั้งหมดมีอายุการใช้งานนานมากแล้ว ท่อเริ่มผุกร่อน เกิดการแตกรั่วประมาณน้ำสูญเสียจากระบบเส้นท่อได้เกือบ 50% ของปริมาณน้ำสูญเสียทั้งหมด

2.3 น้ำสูญเสียจากการใช้น้ำผิดระเบียบ เช่น การลักน้ำใช้โดยพลการ ใช้น้ำโดยไม่ผ่านมาตร การโกงค่าน้ำ หรือผู้ใช้น้ำต่อท่อจากเพื่อนบ้านข้างเคียง โดยเฉพาะผู้ใช้น้ำรายใหญ่ที่มีเจตนาหลีกเลี่ยงการเสียค่าน้ำอย่างถูกต้องโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฯ เป็นต้น

2.4 น้ำสูญเสียจากกิจการสาธารณะ เช่น การใช้น้ำในการดับเพลิง การแจกจ่ายน้ำเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ประชาชน ปริมาณน้ำสูญเสียนี้ยังไม่อาจจะประเมินออกมาได้ เพิ่งเริ่มจะมีโครงการที่จะเก็บตัวเลขและประเมินผลสาเหตุนี้ในปีงบประมาณ 2524

2.5 น้ำสูญเสียจากงานก่อสร้างวางท่อ และงานก่อสร้างตามโครงการขยายงานปรับปรุงกิจการประปา เช่น การทดลองปล่อยน้ำตามเส้นท่อเพื่อทำความสะอาด หรือทดสอบหาข้อผิดพลาดในการวางท่อ เป็นต้น

แนวทางปรับปรุงน้ำสูญเสีย การประปานครหลวงมีมาตรการดังนี้

ก. จัดทำโครงการปรับปรุงระบบท่อประปาเพื่อรับสภาพแรงดันน้ำที่เพิ่มขึ้นภายหลังจากที่โรงกรองน้ำบางเขนเริ่มทำการผลิตและจ่ายตามโครงการแผนหลักระยะแรกช่วงแรกแล้วเสร็จ เพื่อลดปริมาณน้ำสูญเสียในระบบท่ออันเกิดจากการแตกรั่วเมื่อได้รับแรงดันน้ำสูงขึ้น ให้ปริมาณน้ำสูญเสียเหลือไม่เกิน 20% ของปริมาณน้ำผลิตจ่ายทั้งหมด สามารถประหยัดเงินไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท ต่อปี

ข. การดำเนินโครงการบำรุงรักษามาตรวัดน้ำตั้งแต่ปี 2520 เพื่อเปลี่ยนมาตรวัดน้ำที่หยุดเดิน หรือที่มีอายุการใช้งานเกินกว่า 3 ปี ก่อนปี 2516 มาตรชำรุดมีกว่า 50% ได้มีการปรับปรุงจนกระทั่งเหลือเพียงประมาณ 25% ในปัจจุบัน

ค. การประปานครหลวง แก้ไขการใช้น้ำผิดระเบียบ โดยทำการสำรวจตรวจสอบและปรับผู้ใช้น้ำที่ใช้น้ำผิดระเบียบ ซึ่งในรอบปีงบประมาณ 2522 ได้ปรับผู้ใช้น้ำผิดระเบียบรวม 400 ราย

ง. มีการควบคุมมาตรฐานผลิตภัณฑ์ประเภทก๊อกน้ำ ท่อประปา และเครื่องสุขภัณฑ์ต่าง ๆ มาตรการนี้ได้ออกระเบียบว่าด้วยการติดตั้งท่อภายในบริเวณสถานที่หรืออาคารของผู้ใช้น้ำไปแล้วเมื่อเดือน พฤษภาคม 2522 ซึ่งเป็นผลให้ประหยัดน้ำสูญเสียได้เฉลี่ย 5% จากเดิม

จากเหตุผลข้างต้น กล่าวได้ว่าการประปานครหลวงมีมาตรการป้องกันน้ำสูญเสียอย่างรอบคอบ แต่ปริมาณน้ำสูญเสียยังคงเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สูงอยู่

ตามความเห็นของผู้เขียน พบว่ายังมีข้อบกพร่องดังนี้

-พนักงานเจ้าหน้าที่ในการติดตั้งมาตรวัดน้ำร่วมมือกับผู้ใช้น้ำกระทำการใช้น้ำผิดระเบียบ เช่นให้ความช่วยเหลือหลีกเลี่ยงการใช้มาตรวัดน้ำกับผู้ใช้น้ำรายใหญ่ อาทิ เช่น โรงแรม สถานเริงรมย์ ร้านอาหารหรือโรงงานอุตสาหกรรมใหญ่ ๆ บางแห่ง ตลอดจนร่วมมือกับผู้ใช้น้ำรายย่อยด้วย ซึ่งกรณีนี้จะพบเห็นอยู่เสมอ เพราะการประปานครหลวงยังไม่มีกฎบังคับที่เด็ดขาดในการป้องกันการประพฤติมิชอบเช่นนี้

-ขาดการควบคุมปริมาณน้ำผลิตที่ผ่านระบบเส้นท่อ จะเห็นได้น้ำประปาแตกระหว่างผ่านท่อประปาตามท้องถนนอยู่บ่อยครั้ง การซ่อมบำรุงกินเวลานานและผลทำให้เกิดปัญหาการติดขัดทางจราจรอีกด้วย

-อุปสรรคในการดำเนินงานของพนักงานเรื่องการตรวจและอ่านมาตรวัดน้ำที่ตั้งมาตรวัดน้ำทุกเครื่องตั้งอยู่ในรั้วหรือประตูบ้านของผู้ใช้น้ำ พนักงานพบกับการสร้างสิ่งกีดขวางต่าง ๆ เช่น มาตรวัดน้ำอยู่ในสิ่งปฏิกูล บ้านปิด ไม่มีคนอยู่ หรือผู้เฝ้าไม่ยอมเปิดให้พนักงานเข้าอ่าน ฯลฯ ซึ่งปัญหานี้การประปานครหลวงจำเป็นต้องเปลี่ยนที่ตั้งมาตรใหม่พร้อมกับที่มีการตรวจเช็คสภาพของมาตรนั้น ๆ อยู่เสมอ

3. <u>การเปรียบเทียบผลแตกต่างของกำไร (ขาดทุน) สุทธิต่อการปรับปรุงปริมาณน้ำขายหลังจากที่ปรับอัตราค่าน้ำ</u>

<u>ตัวอย่าง 3-1</u> อัตราค่าน้ำ 4.00 บาท ต่อ ลบ.เมตร (ราคาตามประมาณของปี 2524)
อัตราค่าน้ำเฉลี่ย 2.92 บาท ต่อ ลบ.เมตร(ราคาที่ได้รับอนุมัติภายในปี 2524)
∴ รายได้ส่วนที่ขาดไป = 4.00 - 2.92
= 1.08 บาท ต่อ ลบ.เมตร

สมมุติ

ปริมาณน้ำขายเป็น 57% ของปริมาณน้ำผลิตหรือมีปริมาณ 357 ล้าน ลบ.เมตร (ตามประมาณการ)

∴ รายได้ส่วนขาดหายไป = 357 × 1.08 = 385.5 ล้านบาท

จากงบกำไรขาดทุนประมาณการปี 2524

	รายได้ค่าน้ำ	1428.0	ล้านบาท (ตามประมาณการ)
หัก	รายได้ค่าน้ำส่วนที่ขาดหายไป	385.5	ล้านบาท
∴	รายได้ค่าน้ำสุทธิ	1042.5	ล้านบาท
	กำไรขั้นต้น	660.0	ล้านบาท (ตามประมาณการ)
∴	กำไรขั้นต้นคงเหลือ (660 – 385.5) =	274.5	ล้านบาท (กำหนดให้ค่าใช้จ่ายดำเนินการคงที่)
หัก	ค่าเสื่อมราคาและรายจ่ายตัดจ่าย	267.0	ล้านบาท (ตามประมาณการ)
	กำไร (ขาดทุน) ขั้นต้นก่อนหักดอกเบี้ย	7.5	ล้านบาท
หัก	ดอกเบี้ยและภาระธรรมเนียมจ่าย	384.0	ล้านบาท (ตามประมาณการ)
∴	กำไร (ขาดทุน) สุทธิ	(340.5)	ล้านบาท

จากตัวอย่าง 3–1 แสดงให้เห็นว่า ภายหลังที่มีการเปลี่ยนแปลงการปรับอัตราค่าน้ำใหม่จากราคา 1.59 เป็น 2.92 บาทต่อลบ.เมตรนั้น ถ้าไม่มีการลดรายจ่ายดำเนินงานลงบ้างและการจำหน่ายน้ำอยู่ในระดับ 56 – 57% ของปริมาณผลิตเนื่องมาจากการปรับปรุงปริมาณน้ำสูญเสียลดลง 6 – 7% จากปีก่อนแล้ว

การประปานครหลวงยังประสบผลกำไร (ขาดทุน) สุทธิ (340.5) ล้านบาท

ตัวอย่าง 3–2 อัตราค่าน้ำเฉลี่ย 2.92 บาท ต่อ ลบ.เมตร (ราคาที่ได้รับอนุมัติภายในปี 2524)

สมมุติ

ปริมาณน้ำขายเป็น 75% ของปริมาณน้ำผลิต (คำนวณ ณ ระดับที่มีการปรับปรุงประสิทธิภาพการขายสูงสุด)

ปริมาณน้ำผลิตประจำปี (ล้าน ลบ.เมตร) 627

ปริมาณน้ำขาย (ล้าน ลบ.เมตร) 470.25 (75% ของปริมาณน้ำผลิต)

∴ รายได้ค่าน้ำ 1373.13 ล้านบาท

คำนวณต้นทุนผลิตและต้นทุนขาย (กำหนดให้ค่าใช้จ่ายคำเนินงานคงที่ตามตารางที่ 5-1)

ณ วันที่ 30 กันยายน

ค่าใช้จ่าย	2524 (ล้านบาท)	ต้นทุนผลิต	ต้นทุนขาย
เงินเดือน ค่าตอบแทน (หัก: ค่าใช้จ่ายที่เข้ารายจ่ายลงทุน)	354	0.56	0.75
ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์	81	0.13	0.17
ค่าไฟฟ้า	241	0.38	0.51
อื่น (ไม่รวมค่าท่ออุปกรณ์จ้างเหมาบริการเกี่ยวกับต่อใหม่)	146	0.23	0.31
รวม	822	1.31	1.75
ค่าเสื่อมราคาและรายจ่ายตัดจ่าย	267	0.43	0.57
ดอกเบี้ยและค่าธรรมเนียมจ่าย	348	0.56	0.74
รวมค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น	1437	2.30	3.06

สรุป: เมื่อกิจการได้ปรับปรุงปริมาณน้ำขายเป็น 75% ของปริมาณน้ำผลิตแล้ว

รายได้ค่าน้ำ = 2.92 บาทต่อ ลบ.เมตร

ต้นทุนขาย = 3.06 บาทต่อ ลบ.เมตร

∴ กำไร (ขาดทุน) = (0.14) บาทต่อ ลบ.เมตร

∴ กำไร (ขาดทุน) สุทธิ = 470.25 x (0.14) = (65.84) ล้านบาท

จากตัวอย่าง 3-2 พบข้อสรุปดังนี้

1. การประปานครหลวงประสบปัญหาขาดทุนจากการดำเนินงานอย่างแท้จริง แม้ว่ามีการปรับปรุงการดำเนินงานภายในเกี่ยวกับเปอร์เซ็นต์น้ำขายให้สูงสุดคือ 75% แล้วก็ตาม ณ ระดับอัตราค่าน้ำ 2.92 บาทต่อ ลบ.เมตร กิจการยังคงขาดทุน 65 ล้านบาท

2. การประปานครหลวงไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากการขึ้นอัตราค่าน้ำเท่านั้น เพราะการที่ลดต้นทุนการผลิตหรือต้นทุนขายไม่อยู่ในภาวะที่กระทำได้เนื่องจากมีการลงทุนขยายการปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เพิ่มขึ้นนอกเหนือวิสัยที่จะควบคุมได้ เช่น ค่าไฟฟ้าต่อหน่วย ค่าวัสดุเคมีภัณฑ์ ค่าเชื้อเพลิง หรือค่าดอกเบี้ยและธรรมเนียมจ่าย เป็นต้น